RÓMER FLÓRIS
Művészeti és Történeti Múzeum
– alapítva 1859 –

Tűzzel, vassal

I. MŰKOVÁCS-IPARMŰVÉSZETI KONFERENCIA
2022. május 25., Győr,
Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum

A rendezvény célja a vidéki kovácsoltvas-művesség történetének kutatása, a helyi értékek feltárása és megismertetése. A vándorkonferenciának szánt rendszeres, országos szintű szakmai fórum jó alkalom a műfaj elméleti szakembereinek és gyakorlati művelőinek a találkozásra, tanácskozásra, a termékeny eszmecserékre. Ezen kívül alkalmat ad a folyamatban levő kutatások bemutatására és továbbiakat ösztönöz. A győri konferencia előadásai tanulmánykötet formájában hamarosan eljut a közintézmények könyvtáraiba, ami szintén a téma megismertetését és népszerűsítését szolgálja.

A rendezvény moderátora Kriston Vízi József nyugalmazott múzeumi főtanácsos volt. Az első országos műkovács-iparművészeti konferencia délelőtti szekciójában négy történeti témájú előadás hangzott el. Az elsőben, a műfajban etalonnak számító, európai hírű Fazola Henrik és testvére, Fazola Lénárd egri munkásságát mutatta be H. Szilasi Ágota művészettörténész, az egri Dobó István Vármúzeum főmuzeológusa. A következő előadás Jungfer Gyula méltán híres műkovács műhelye iskolateremtő tevékenységét ismertette és a 20. század eleji iparosképzés kérdéseit taglalta. Az előadó dr. Pandur Ildikó, a fővárosi Iparművészeti Múzeum művészettörténésze volt. Dr. Tóth István történész, a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársa tíz helyi műkovács mester tevékenységét vázolta a múzeum gyűjteményében található munkáikon keresztül. A délelőtti ülésszakot dr. Pápai Emese előadása zárta a két világháború közötti hazai aranykoszorús műkovács mesterek: Forreider József, Tiringer Ferenc, Schima A. Bandi és Sima Sándor, valamint a szakma elméleti alapjait is letevő Bieber Károly Munkácsy-díjas műkovács bemutatásával.

A délutáni szekcióban három előadás hangzott el, folytatva a két világháború közötti kovácsoltvas-művesség témáját. Az első mestert, a kecskeméti Tiringer Ferencet, Dömötör Attila Tibor mérnök, a műkovács életművének kutatója mutatta be. A felderített munkák kapcsán szóba került az alkotások azonosíthatóságának izgalmas kérdése is. A második előadásban Huszár Mihály történész, a Marcali Múzeum történész muzeológusa ismertette Hikman Béla marcali műkovács munkásságát. A bemutatott műtárgyakról és nagyapjáról Szabó Béla festőművész, az alkotó unokája mesélt. Kitlinger Kálmán váci műkovács-iparművész egyéni stílusú, sajátos technikájú alkotásait Lénárd Anna Alina művészettörténész, a Gödöllői Királyi Kastély munkatársa tárta az érdeklődők elé. A negyedik, egyben az utolsó előadó Pálikás Szilvia művészettörténész a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének munkatársa volt, aki a szentendrei Lehoczky műhely két

generációjának munkásságába nyújtott bepillantást az apa, Lehoczky János és fia, Lehoczky Tivadar tevékenységén keresztül egészen napjainkig.

A konferencia végén Takács Zoltán, a Magyarországi Kovácsmíves Céh atyamestere Bizse János pécsi műkovács feltáratlan életművére hívta fel a figyelmet, Molnár József debreceni kovácsmester pedig a szakma aktuális problémáiról, valamint a restaurálás időszerű kérdéseiről beszélt, ami új téma lehet a későbbi konferenciák palettáján.

Az eseményt Megyimóri Pál kovácsmester, illetve Hagymásy Balázs és Pap János díszműkovácsok látványos bemutatója zárta az Apátúr-ház udvarán.

RÓMER FLÓRIS
Művészeti és Történeti Múzeum
– alapítva 1859 –

Látogatószám: 53 fő

Sajtómegjelenések:

Tűzzel, vassal - az I. Műkovács-iparművészeti Konferenciának adott otthont a győri Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Magyar Múzeumok, 2022. 06. 01.

https://magyarmuzeumok.hu/cikk/tuzzel-vassal-az-i-mukovacs-iparmuveszeti-konferencianak-adott-otthont-a-gyori-romer-floris-muveszeti-es-torteneti-muzeum

Simon Roberta: A tűz és a vas mesterei, Kisalföld, 2022.05.26., 1,3. o.

Molnár György: Tűzzel, vassal – Országos Műkovács-iparművészeti Konferencia Győrben, 2022.05.31., www.gyoriszalon.hu/news/16581/102/Tűzzel-vassal

dr. Pápai Emese
művészettörténész, főmuzeológus
Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum

I. ORSZÁGOS MŰKOVÁCS-IPARMŰVÉSZETI KONFERENCIA • GYŐR

TŰZZEL, VASSAL

2022. május 25. Apátúr-ház (9022, Győr, Széchenyi tér 5.)

RÓMER FLÓRIS
Művészeti és Történeti Múzeum
– alapítva 1859 –

DÉLELŐTTI SZEKCIÓ:

Moderátor: **Dr. Kriston-Vízi József** nyugalmazott múzeumi főtanácsos

9.30 A konferencia köszöntése:
Rózsavölgyi László elnök (Győr MJV Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság)
Székely Zoltán múzeumigazgató (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr) és **Dr. Pápai Emese** művészettörténész, főmuzeológus, szervező (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr)

9.50

H. Szilasi Ágota művészettörténész, főmuzeológus (Dobó István Vármúzeum, Eger): **Az egri Vármegyeháza kovácsoltvas díszkapui**

Fazola Henrik: Díszkapu, Eger, Vármegyeháza, 1761

Bár Obershall Magda szerint a „magyar iparművészeti műemlékek között első helyet foglalja el az egri vármegyeház két csodálatosan szép kovácsolt vaskapuja", 1929-ben még nem tudta, hogy ki volt az alkotójuk. Mindenesetre már kipróbált mesternek kellett lennie annak, akinek gróf Barkóczy Ferenc egri püspök-főispán nagyúri kedvtelése alkalmat adott arra, hogy a vármegyeház kovácsoltvas kapuzatát, a célszerűség követelményein túl, rokokó pompába öltöztesse. Szmrecsányi Miklós 1932-ben számolt be a Magyar Művészetben az egri levéltárban folytatott kutatásai eredményéről, aminek nyomán ma már általánosan elfogadott a szakirodalomban, hogy a kapuk az 1730-ban született Johann Heinrich Fassolla – magunk között Fazola Henrik –, würzburgi születésű lakatos- és nagyórakészítő mester munkái, aki éppen ezeknek a mesterműveknek köszönhetően vált a magyarországi rokokó kovácsoltvasművesség legkiemelkedőbb alakjává. 1758-ban érkezett Egerbe, ahol a püspök nagyszabású építkezésein számos művészi kivitelt igénylő munkára kapott megbízást. Figyelme azonban hamarosan elterelődött a hegyek mélyén rejlő természeti kincsek, különösen a vasérc felkutatása, kitermelése felé, így válva a hazai vaskohászat úttörőjévé. A lakatosmunkák elvégzésére 1768-ban Egerbe hívta testvérét, Lénárdot, aki három évtizeden keresztül dolgozott a városban. Művészetük pompába öltöztette Eger belvárosát és egyben alapul szolgált az elkövetkező évszázadok műkovácsosságának divatjához.

10.20

Dr. Pandúr Ildikó (Iparművészeti Múzeum, Budapest): **Gogol köpönyege és Jungfer műhelye. Műkovácsképzés és a budapesti Jungfer-műhely iskolateremtő szerepe Magyarországon**

„Mindnyájan Gogol köpönyegéből bújtunk elő". A Dosztojevszkijtől származó idézet arra a széleskörű hatásra utal, amelyet az ukrán származású orosz író művei gyakoroltak az orosz próza- és drámairodalom képviselőire. Ugyanezt mondhatta volna el a 19.

század utolsó harmadában induló, tevékenységével a 20. századra is átnyúló, de akár az azt követő műkovácsnemzedék is a Jungfer-műhelyről. Jungfer Gyula (1841–1908) budapest-józsefvárosi, Berzsenyi utcai műhelyében szinte mindenki megfordult, aki valamit is számított a szakmában, hiszen vidékről és a határon túlról egyaránt érkeztek hozzá felvételre. A műkovácsképzés helyszínei, kiemelten a Jungfer-műhely szerepének vizsgálata segíthet a rövidebb-hosszabb ideig ott dolgozó műlakatosok munkásságának jobb megismerésében.

Műkovács Jungfer Gyula műhelyében, 1898

10.50 SZÜNET

11.00

Dr. Tóth István PhD (Móra Ferenc Múzeum, Szeged): **Műkovács-iparművészek Szegeden a XIX. század második felétől 1944-ig**

Benedek Antal: Sárkány, 1925

Előadásomban röviden vázolom a műkovácsmesterség alapjait biztosító szegedi kovács céhek 19. századi működését és a múzeumi és más közgyűjteményekben fellelhető, személyükhöz kapcsolódó tárgyakat és dokumentumokat. A levéltári és múzeumi gyűjteményi adatbázisokból mindössze két mester munkásságának nyomára bukkanhatunk a társas és egyéni cégek jegyzékében. A múzeumi dokumentumgyűjteményben fényképek és cégjelzéses számlalevelek, azaz firmák már szinte minden mesterről találhatók, míg a tárgyi gyűjteményben mindössze csak négy mestertől őrzünk relikviákat.
Végül is akkor hány műkovácsmester tevékenykedett a jelzett időhatáron belül Szeged városában? Az eddigi ismereteink szerint a városban működő műkovácsmesterek száma az adott időszakban kilenc, név szerint: Benedek Antal (1882–1953), Benkóczi Pál (1854–1927), Bille János (1894–1945), Fejős Ferenc (1866–1944), Fekete Pál (1873–1908), Kecskeméti Antal (1870–1924), Kónya György (1863–1941), Strell József (Kónya György utóda), Kiss János (…). Az előadás során az ő munkásságukba kaphatnak bepillantást az érdeklődők.

11.30

Dr. Pápai Emese művészettörténész (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): **Műkovácsmestereink a két világháború között**

Az országos műkovács-iparművészeti konferencia ötlete a győrivé lett Schima A. Bandi műkovács, iparművész életműve vizsgálatának egyik fontos eredménye. Összefoglalva a tapasztaltakat fogalmazhatunk úgy is, hogy minden jelentősebb településnek megvan, sőt megvannak a maga alig ismert vagy teljesen ismeretlen schimabandijai. A két világháború

közötti nemzedék olyan ügyes kezű, ambiciózus, szorgalmas munkával mesterből művésszé érett egyéniségei ők, akik tudásukat a hagyományos céhes gyakorlatnak megfelelően műhelyekben szerezték és pályájuk során sokoldalúan kamatoztatták. Stílusuk általában a 19. század eklektikus szemléletében és a szecesszióban, valamint az európai színvonalú magyar műkovács hagyományokban gyökerezett, míg a tervezésben és a kivitelezésben a hagyományos szakmai értékeket és a mesterségbeli tökélyt tekintették mérvadónak. Az előadás során szóba kerülő Forreider József, Tiringer Ferenc, Schima A. Bandi, Sima Sándor aranykoszorús mesterek munkássága csak pár izgalmas és tanulságos példa a sok közül, melyek tucatjai várnak feldolgozásra, megismerésre, hogy a hazai műkovácsosság története idővel minél teljesebbé váljon.

Aranykoszorús mesterverseny díja és plakátja

12.00–13.00 EBÉD

DÉLUTÁNI SZEKCIÓ:

13.00

Dömötör Attila Tibor okleveles gépészmérnök (Kecskemét): **Tiringer Ferenc műlakatos, aranykoszorús kovácsmester technikai és motívummegoldásai. Mitől Tiringer egy műkovácsolt alkotás?**

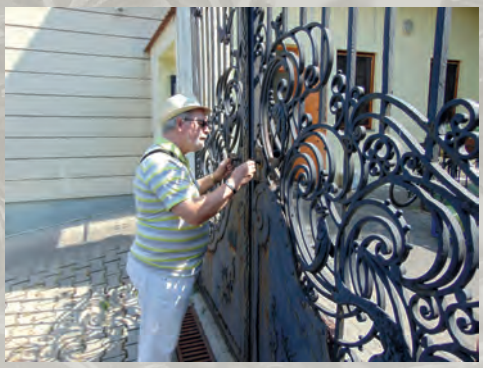

Tiringer Feren: Katona József Fürdő kapuja, 1925

A kecskeméti mester munkáit legbiztosabban a „Tiringer Ferenc műlakatos Kecskemét" feliratú kis tábla azonosítja. Akár sír-, erkély-, ablak- vagy kapurácsról van szó, ez minden esetben egyértelműsíti a beazonosítást. Ezek a szerencsés esetek. Amennyiben ilyen nem áll rendelkezésre, akkor mérlegelhetünk stíluskritikai, illetve kizárásos alapon. Például minden, ami nem kovácshegesztés, tehát bármilyen, láng-, vagy ívhegesztés Tiringer mester esetében kizárt. A rúdkeresztmetszetek nála mindig rusztikusak, sosem vékonyak és nem csavarodnak szimmetriatengelyük körül. A virágok – mákról, esetleg rózsáról mintázottak – realisztikusak, merészen csavarodó akantuszlevelei pedig plasztikusak. Motívumtárának jellegzetes darabjai a nagy C- és a nagy S-alakú, barokk stílusú rácselemek. Munkái között a kis szériaszámú sorozatgyártás, ha ritkán is, de előfordul. Az előadáson a kecskeméti emlékek közül a Katona József Gőzfürdő portálja,

a Szent Miklós-templom rácskapui, a Szentháromság-temető lebontott és meglelt elemei, illetve a Merkúr kapu megtalált darabjai kerülnek szóba. A Nagykőrösi Járásbíróság főkapuja már másik megyébe kalauzol…

13.30

Huszár Mihály történész (Marcali Múzeum, Marcali) és **Szabó Béla** nyugalmazott művésztanár, festőművész (Szigetszentmiklós): **Hikman Béla, marcali műlakatosmester pályaképe és iparművészeti öröksége**

Hikman Béla műlakatos cégére, 1930
(Fotó Androsics Erik, 2022)

A Somogy megyei járási székhely, Marcali iparostársadalmából kiemelkedett az 1922 és 1949 között tevékenykedő Hikman Béla (1887–1958) műlakatosmester. A félárván felnőtt ifjú marcali, majd budapesti inas- és segédéveket (Jungfer Gyula és Teichner Ádám műhelyeiben) követően költözött haza Marcaliba, ahol önálló műhelyt nyitott, aktívan bekapcsolódva a település közéletébe is. Sokoldalú mesterként számos területen dolgozott. A műlakatos, villany- és vízvezeték-szerelési munkák mellett ő árult például először kerékpárt a településen, illetve villanytelepet is épített. Műlakatos munkáira a magyaros szecesszió volt a jellemző, amik közül kiemelkedik az 1930-ban készített sárkányos cégére és egykori lakóházának kapuja. A nagyobb lélegzetű munkák mellett pályája során számos, figyelemre méltó lakberendezési tárgyat, valamint galvanoplasztikát is készített. Tevékenységének lenyomatai ma is megtalálhatóak Marcali lakó- és közintézményeinek lakatosmunkáin és néhány balatoni villán. Egyházi munkái közül figyelemreméltó a marcali plébániatemplom 1938-ban készített oltárának ezüstözött tabernákulumajtója.
Az előadás első felében Hikman Béla életútjáról és közéleti tevékenységéről lesz szó, míg a második felében az unoka, Szabó Béla idézi meg nagyapja iparművészi munkásságát.

14.00 SZÜNET

14.10

Lénárd Anna Alina művészettörténész (Gödöllői Királyi Kastély, Gödöllő): **Kitlinger Kálmán (1901–1988) ötvös-iparművész munkássága**

Kitlinger Kálmán:
A székesfehérvári városháza
emlékrácsa, 1938

Kitlinger Kálmán az 1930-as évektől kezdve 40 éven keresztül alkotta a rá jellemző egyéni elgondolással jól felismerhető, karakteres figuráit. Dolgozott együtt Farkas Sándor, Szentessy Kálmán, Weszter Erzsébet ötvösökkel. Barth Ferenc és Búza Barna tervei alapján kivitelezett alkotásokat. Szerepelt a párizsi (1937), a New York-i (1939), a brüsszeli (1958) világkiállításokon, valamint a Magyar Egyházi Kultúra kiállításon Rómában (1969). Az 1940-es Milánói Triennálén ezüstéremmel tüntetik ki Kiss Ferenc, Teván Margit, valamint Kovács Margit mellett. Legje-

lentősebb munkái a váci, a székesfehérvári és a kalocsai egyházi gyűjteményekben találhatók. Országszerte tizenhárom templomban vannak ma is használatban levő liturgikus munkái.

14.40

Pálinkás Szilvia művészettörténész (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Budapest): **Lehoczky János (1942–) kovács-iparművész és Lehoczky Tivadar (1968–) szentendrei fémrestaurátor munkássága**

Lehoczky János: kovácsoltvas kapu, Hilton Hotel, Budapest, 1976

Lehoczky János Bieber Károlytól tanulta a kovácsolás mesterségét, amit a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban restaurátorként szerzett tapasztalataival ötvözve hasznosított 1965-ben alapított saját műhelyében. A műkovács-iparművész az 1980-as évek közepére megteremtette saját, a középkor anyagelvűségéhez igazodó egyéni stílusát, önálló formavilágát, kialakítva ezzel a vas művészetének új esztétikai arculatát.

1987-től fia, Tivadar mellette kezdte meg műkovács tanulmányait, majd ausztriai (Walfried Huber) és spanyolországi (Orgaz) szakmai gyakorlatok után az ötvösséget is kitanulta. 2004-ben fém-szakrestaurátor végzettséget szerzett a Magyar Nemzeti Múzeumban.

1996-ban apa és fia együtt alapította meg a Lehoczky Kovács-iparművész és Restaurátor Kft-t Szentendrén, amely napjainkig számos rangos állami és egyházi restaurálási és rekonstrukciós megrendelésnek tesz eleget, miközben a családfő egyéni alkotói tevékenysége is folytatódik.

15.40–16.30

MŰKOVÁCS BEMUTATÓ

Vasverők – Megyimóri Pál kovácsmester és **Domschitz Zsolt, Hagymássy Balázs, Pap János** díszműkovácsok

IMPRESSZUM:
A konferencia szervezője:
Dr. Pápai Emese művészettörténész
Felelős kiadó: Székely Zoltán múzeumigazgató
www.romer.hu

TÁMOGATÓ:
NKA Nemzeti Kulturális Alap

A programváltozás jogát fenntartjuk.

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

Múzeumok Kollégiuma

Pályázati azonosító: 209108/00007

Nyilatkozat

az uniós állami támogatási szabályoknak a Kedvezményezett részére nyújtandó támogatásra történő alkalmazhatóságáról

Alulírott **Székely Zoltán** a **Rómer Flóris Művészeti és történeti Múzeum** képviseletében eljárva kijelentem, hogy az általam megvalósított tevékenység tekintetében az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett **állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény** (2016/C 262/01) **34. és 196. pontjában meghatározott** feltételek nem teljesülnek*.

Nyilatkozom, hogy a jelen pályázat alapján nyújtott támogatást a 651/2014/EU rendeletnek a kikötői és repülőtéri infrastruktúrákra irányuló támogatás, a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatásra és a sportlétesítményekre és multifunkcionális szabadidős létesítményekre nyújtott támogatásra vonatkozó bejelentési határértékek, továbbá a legkülső régiókban biztosított regionális működési támogatási programok tekintetében, valamint a 702/2014/EU rendeletnek a támogatható költségek összegének meghatározása tekintetében történő módosításáról szóló 2017. június 14-i 2017/1084/EU bizottsági rendelettel (HL 156., 2017.6.20., 1. o.) módosított, a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló, 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet (HL L 187., 2014.6.26., 1. o.) 53. cikke szerinti, a **kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatásként (állami támogatás) vettem igénybe**.

A támogatás felhasználására **az uniós állami támogatási szabályoknak a Kedvezményezett részére nyújtandó támogatásra történő alkalmazhatóságáról szóló 3/2020. (III. 23.) EMET főigazgatói utasításnak a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatásra vonatkozó, 16-28. pontjai szerinti szabályok betartásával került sor.**

Kelt: 2022. 08. 29.

RÓMER FLÓRIS MŰVÉSZETI ÉS TÖRTÉNETI MÚZEUM GYŐR

.....

pályázó képviselője

***A Közlemény - 34. és 196. pontjában meghatározott** feltételek:
a) a támogatandó tevékenység nem minősül gazdasági tevékenységnek, az általam benyújtott pályázatba foglalt tevékenységek kapcsán piaci bevételeim nem érik el működési költségek legalább felét,
b) a támogatandó tevékenységből megvalósuló szolgáltatásokat elsősorban magyar állampolgárok fogják igénybe venni (és a külföldi látogatók száma előre láthatóan marginális lesz).